

Yaroslava Slyvka
*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor at the Department of Economics and Management
Carpathian Institute of Entrepreneurship*

Сливка Я.В.
*к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту
Карпатського інституту підприємництва*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-295-1-114>

PROBLEMS OF ACCOUNTING FOR LIABILITIES AND WAYS TO SOLVE THEM

ПРОБЛЕМАТИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Виникнення зобов'язання виступає невід'ємною умовою фінансово-господарської діяльності підприємств, однак їх відображення в системі бухгалтерського обліку пов'язане зі специфікою виникнення та визнання зобов'язань.

Проблематика бухгалтерського обліку зобов'язань для цілей аналізу та управління зумовлена відмінністю у підходах до визнання та класифікації зобов'язань та їх ідентифікації в цілому. Virішення окресленої групи питань є важливим у процесах прийняття управлінських рішень з метою максимізації прибутку та мінімізації витрат підприємства.

У своїх дослідженнях, Орлов В.І. відмічає [1, с. 109]: господарські операції, що супроводжуються виникненням зобов'язань, впливають на ідентифікацію операцій та їх документування, вартісну оцінку та зміну вартості внаслідок економічних та юридичних трансформацій, здійснення класифікації зобов'язань та визначення податкових наслідків господарських операцій.

Передумовою ідентифікації зобов'язань виступає їх закріплення в тому чи іншому первинному документі: договір купівлі-продажу, відвантаження продукції, акт виконаних робіт, розрахунок податкових зобов'язань та інші. З метою належного облікового відображення в системі рахунків бухгалтерського обліку важливим є момент виникнення та припинення зобов'язань, оцінка трансформації зобов'язань на звітну дату. Адже в господарській практиці підприємств має місце оплата або виконання зобов'язань, взаємозалік заборгованостей, списання та перезарахування зобов'язань. Для вирішення проблематики ідентифікації зобов'язань важливим є удосконалення в напрямку деталізації первинних документів, що підтверджують факт виникнення і подальшу трансформацію зобов'язань.

Розглянемо більш детально документальне забезпечення етапів виникнення, трансформації, припинення зобов'язань (див. табл. 1).

За даними табл. 1 переважна більшість документів, що засвідчують виникнення та припинення зобов'язань передбачають двох учасників, натомість трансформація зобов'язань – розрахунки або вимоги.

Проблематика оцінки зобов'язань зумовлена принципами та методами бухгалтерського обліку, котрі можуть відрізнятися. До прикладу, виконання довготривалого договору, що передбачає надання додаткових послуг на запит контрагента, сервісне обслуговування, збільшення зобов'язань у випадку порушень виконання договору тощо. Перспективою подальшого розвитку, в даному випадку,

виступає розробка методики оцінки складових зобов'язань, що виникли або можуть виникнути за певних умов.

Таблиця 1

Документальне оформлення операцій із зобов'язаннями за їх видами

№ з/п	Вид зобов'язань	Виникнення	Трансформація	Припинення
1	Кредиторська заборгованість за товари (роботи, послуги), за отриманими авансами, заборгованість за векселями, штрафи за порушення договірних зобов'язань	Накладні, акти приймання-передачі основних засобів, акти приймання, прибуткові ордери	Довідки бухгалтерії, накладні (із зазначенням знижки)	Виписки банку, платіжні доручення, векселі, видаткові касові ордери
2	Довгострокові, поточні позики банку, заборгованість за нарахованими відсотками	Виписки банку	Виписки банку (при нарахуванні частини платежу)	Платіжні доручення, виписки банку
3	Заборгованість перед бюджетом	Податкові накладні, податкові розрахунки, податкові декларації, податкові повідомлення, податкові повідомлення-рішення	Податкові повідомлення-рішення	Платіжні доручення, виписки банку
		Розрахунково-платіжні відомості, розрахунки бухгалтерії, листи непрацездатності	Вимоги про сплату недоїмки, що формується на підставі Актів перевірки	Платіжні доручення, виписки банку
4	Заборгованість з виплати працівникам	Табелі обліку використання робочого часу, наряди, розрахунково-платіжні відомості	Розрахунки індексації величини заробітної плати	Розрахунково-платіжні відомості, видаткові касові ордери, виписки банку, платіжні доручення
5	Заборгованість за нарахованими дивідендами, заборгованість за випущеними акціями (частками, паями)	Розрахунки бухгалтерії про нарахування дивідендів на підставі рішень Зборів акціонерів (засновників), про вартість частки засновника в майні та прибутку підприємства	Розрахунки бухгалтерії про уточнення розрахунків за нарахованими доходами, про реінвестування частини дивідендів	Видаткові касові ордери, виписки банку, платіжні доручення

Джерело: розроблено на основі [1, с. 112-114]

Проблематика класифікації зобов'язань полягає у відмінності визначення об'єктом обліку та економіко-правовою сутністю зобов'язань. До прикладу, договірні зобов'язання, які можуть бути відображені лише на позабалансових рахунках, однак при їх порушенні можуть виникнути фактичні зобов'язання зі сплати штрафів, пені. Первинні документи включають в себе економічні та юридичні елементи, зокрема: опис події – факт господарського життя, грошовий вимірник, одиниці виміру; відповідальні за здійснення операції, ідентифікація та реквізити учасників господарської операції, дата. Слід відмітити, що виникнення зобов'язань на підставі договору або делікту (порушення умов договору), законодавчих актів передбачають відмінне документальне підтвердження. Перспективою подальшого розвитку виступає деталізація рахунків обліку з урахуванням економіко-правової суті таких зобов'язань.

Отже, серед основних напрямків вдосконалення обліку зобов'язань можна виділити наступні: деталізація первинних документів, що підтверджують факт виникнення і подальшу трансформацію зобов'язань; розробка методики оцінки складових зобов'язань, що виникли або можуть виникнути за певних умов; деталізація рахунків обліку з урахуванням економіко-правової суті таких зобов'язань.

Література:

1. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 400 с.